

Anita Filipczak-Białkowska

Personalizacja zadania jako aktywator zaangażowania

Zaangażowanie towarzyszy człowiekowi w różnych sferach życia, szczególnie dużo uwagi poświęca się zaangażowaniu w pracę, zaangażowaniu w związek z drugą osobą, w życie rodzinne. Jest to niezwykle złożone zagadnienie, wymagające uwagi specjalistów z różnych dziedzin. O jego skomplikowaniu świadczy choćby to, że każdy ma unikalny zestaw bodźców, stymulujących do realizowania zadań, każda zaś sytuacja ma osobną dynamikę wyrażającą się natężeniem odczuwanego zaangażowania. Przedmiotem zainteresowania w niniejszym opracowaniu będzie zaangażowanie osoby uczącej się w opracowywane zadanie dydaktyczne.

Istota zjawiska

Przyjmuje się rozumienie pojęcia *zaangażowanie* jako względnie trwałego stanu o charakterze afektywno-poznawczym [zob. Bakker, Schaufeli *et al.* 2003]. Koniecznym założeniem jest uznanie zaangażowania za wielkość sterowalną – uważa się, że można je wzbudzić, skalować (wzmocnić, osłabić) bądź wygasić. Stan ten wymaga od osoby doświadczającej go czynnego uczestnictwa w sytuacji, tj. aktywności intelektualnej i emocjonalnej oraz gotowości do działania. W procesie dydaktycznym zaangażowany w wykonanie zadania uczeń ma pewne cechy: w aspekcie poznawczym jest skoncentrowany na zadaniu, w aspekcie emocjonalnym jest entuzjastycznie nastawiony do jego wykonania, w aspekcie zaś behawioralnym – realizuje bądź przekracza stawiane przed nim zadania.

Diagnoza: deficyt zaangażowania w procesie kształcenia

Efektywność procesu kształcenia zależy od współpracy osób w nim uczestniczących – wymaga ściśle powiązanych ze sobą czynności dydaktycznych osoby uczącej, nazywanych nauczaniem, i odpowiadających im procesów uczenia się, za które odpowiedzialność spoczywa na uczącym się. W polskim systemie szkolnictwa kształcenie na poziomie akademickim nie jest obowiązkowe. Z tego faktu wynikają pewne mylne przekonania kadry nauczycielskiej. Pokutuje idealistyczna wizja oparta na przekonaniu, iż podjęcie nauki na tym poziomie wynika z zainteresowań, ciekawości świata czy intelektualnych potrzeb studentów, a zaangażowanie będzie naturalną wypadkową tych czynników. Tymczasem dydaktyczna codzienność często (najczęściej?) zdaje się odbiegać od tego odrealnionego obrazu. Motywacje do podjęcia studiów są dziś zgoła inne. W rezultacie dają się słyszeć skargi: „Naprawdę mam wrażenie, że tylko ja chcę ich czegoś nauczyć, oni w ogóle nie czują takiej potrzeby”¹. Czyni to proces kształcenia nieskutecznym, a nauczyciela prowadzi do konsternacji i utraty wiary w ideę nauczania.

Tym, z czym osoba ucząca musi sobie poradzić, jest apatia, obojętność, brak zainteresowania ucznia. Jest to postawa charakteryzująca również osoby podejmujące kształcenie na poziomie akademickim, a wynika ona często z doświadczeń wyniesionych z wcześniejszych etapów edukacji. Zaangażowanie zwykło się sytuować po stronie uczącego się, zazwyczaj w kontekście przejawianego jego braku. W niniejszym opracowaniu postuluje się nieznaczną zmianę optyki – dobra wola uczącego się jest niezbędna, jednak jako wielkość sterowalna zaangażowanie może zostać wywołane bądź wzmocnione, a odpowiedzialność za to spoczywa już na osobie uczącej. Osiągnięcie tej pożądanej sytuacji jest więc zależne od współpracy obu uczestników procesu dydaktycznego.

Proces kształcenia w polskim systemie szkolnictwa charakteryzuje się daleko posuniętą uniformizacją, nadal szeroko stosowane są sposoby aktywizowania uczących się oparte na behawioralnych teoriach wzmocnienia:

Pilna i zakończona sukcesem praca nad zadaniem może być wzmocniona przez ustne lub pisemne pochwały, dobre stopnie, odznaki, przywileje, nagrody rzeczowe, sukces w rywalizacji lub jakikolwiek inny sposób wynagrodzenia za wkład pracy, przez wyrażenie uczniom uznania za osiągnięcia lub przyznanie cenionych przez nich nagród [Brophy 2004: 17].

¹ Cytat jest rzeczywistą wypowiedzią nauczyciela.

Jest to istota znanej metody nagród i kar, która bywa skutecznym sposobem aktywizacji ucznia, od wielu lat nawołuje się jednak do odrotu od tej metody z uwagi na jej coraz szerzej dyskutowane wady², dostrzegane w wyniku rozwoju wiedzy na temat procesów kształcenia³ i przesunięcia zainteresowania w kierunku pedagogiki personalistycznej [zob. Adamski 2005; Nowak 2005].

Idea – personalizacja edukacji. Tymczasem – personalizacja w edukacji

Standaryzacja i uniformizacja procesu kształcenia stają się dziś elementami przeszłości, ustępując miejsca silnej potrzebie indywidualizacji. Praktycznie każdy aspekt życia jest dostosowany do konkretnego człowieka, a świat okazuje się coraz bardziej krojony na miarę. Ujednoliconą edukacją jako dominującą metodą w procesie kształcenia, działanie dydaktyczne nieuwzględniające zainteresowań czy realiów codziennego funkcjonowania osób uczących się charakteryzują podejście uznawane dziś za anachronizm. Na przeciwnym biegunie tych zwyczajów znajduje się koncepcja personalizacji.

Pojęcie personalizacji jest znane i operacjonalizowane w różnych dziedzinach ludzkiej aktywności: w marketingu rozumie się je jako zharmonizowanie dowolnego narzędzia oddziaływania na klienta (ceny, produktu, sposobu dystrybucji lub promocji) z indywidualnymi potrzebami klienta, na podstawie posiadanej wiedzy na jego temat. W informatyce jest to dostosowanie wykorzystywanego narzędzia, np. programu (jego ustawień, wyglądu) czy witryny internetowej (jej zawartości, sposobu jej wyświetlania) do indywidualnych potrzeb użytkownika, wyszukiwarki zaś oferują wyświetlanie spersonalizowanych wyników, które w ich ocenie (*sic!*) będą dla nas bardziej wartościowe niż inne.

Koncepcja personalizacji zaadaptowana została i poddana szerokiej dyskusji również na gruncie edukacji (poświęcono jej konferencje⁴, publikacje

² Obecnie zauważa się jednak obniżenie skuteczności metody, zwłaszcza na etapie kształcenia gimnazjalnego, gdzie niejednokrotnie dochodzi do absurdalnych sytuacji, kiedy to nauczyciel nie ma już miejsca w dzienniku na wstawienie kolejnej i kolejnej negatywnej oceny. Owa ocena traci w oczach ucznia wartość kary.

³ Przeglądu pierwszych teorii prowadzących do odrotu od tego trendu w nauczaniu dokonał H. Muszyński [2002].

⁴ Konferencje poświęcone tematowi personalizacji edukacji: konferencja *Sukces w edukacji. Personalizacja nauczania*, Warszawa 2011 (<http://www.edunews.pl/narzedzia-i-projekty/projekty-edukacyjne/1666-personalizacja-nauczania-droga-do-edukacyjnego-sukcesu>);

[Tarszkiewicz 2014], powstały szkoły⁵, mające realizować założenia). Jej rozumienie jest bardzo szerokie, w różnych ujęciach zorientowane na uwzględnianie w procesie kształcenia odmiennych stylów uczenia się, zależnych od dominującego zmysłu uczącego się bądź też różnicy płci i wynikających stąd potrzeb dyferencjowania sposobów funkcjonowania szkół (podkreśla się, że przedstawiciele odmiennych płci w innym tempie się rozwijają, inaczej przyswajają wiedzę, co wiąże się z budową i funkcjami mózgu).

W niniejszym opracowaniu przyjmuje się, że personalizacja w dziedzinie edukacji polegać ma na rozpoznaniu i pełnym wykorzystaniu potencjału uczących się, przez dostosowanie elementów procesu kształcenia do ich (możliwie silnie zindywidualizowanych) potrzeb i predyspozycji. Idea edukacji w pełni spersonalizowanej możliwa jest w bliżej nieokreślonej przyszłości, wymaga bowiem rewolucyjnych decyzji administracyjnych, a nade wszystko przełomu w sposobie myślenia kadry nauczającej, wdrażanie jej do procesu kształcenia jest natomiast pożądane i – co najważniejsze – możliwe w codziennej praktyce dydaktycznej.

Koncepcja personalizacji a anatomia zadania

Istotą procesu kształcenia są czynności dydaktyczne (w założeniu równoległe) nauczającego i uczącego się. Zakłada się, że dopasowanie konstrukcji zadania dydaktycznego, stawianego przed uczącym się, do przejawianego przez niego potencjału sprzyja aktywowaniu zaangażowania. Personalizacja zadania wymaga rozpoznania jego anatomii, a następnie maksymalnego zbliżenia (możliwie wszystkich) jego składników do potrzeb i predyspozycji uczącego się. Przyjmuje się, że podstawowymi elementami zadania są cel, tematyka i metoda.

Personalizacja celu zadania czyni opracowywany problem istotnym i wartym uwagi uczącego się. Polegać może na jego zharmonizowaniu z zainteresowaniami uczącego się, na uświadomieniu, iż poddawany opracowaniu problem dotyczy realnie i osobiście osoby uczącej się bądź jej bezpośredniego otoczenia, ma wpływ na kształt czy jakość jej życia. Spersonalizowany cel powinny charakteryzować jego istotność dla uczącego się oraz konkretność. Personalizacja może opierać się na wykorzy-

debata *Innowacyjność, kreatywność, personalizacja. Edukacja przyszłości*, Gdynia 2014 (<http://my3miasto.pl/biznes/innowacyjnosc-kreatywnosc-personalizacja-edukacja-przyszlosci-young-digital-planet/>).

⁵ Projekt realizujący ideę pedagogiki personalistycznej szkoły Fundacji Sternik, źródło: <http://www.krakow.sternik.edu.pl/o-nas/edukacja-spersonalizowana-i-zroznicowana> [dostęp: 7.10.2014 r.].

staniu potencjału grupowego. Aktywacja zaangażowania grupy wymaga przedstawienia celu jako ważnego dla wszystkich jej członków jako zespołu, wskazanie celów jednostkowych uruchomić może szkodliwe psychologiczne mechanizmy egoistyczne.

Tematyka zadania jest dla osoby uczącej najszerszym polem działań, umożliwiającym realizację idei personalizacji właściwie w każdym zadaniu. Istotą personalizacji jest na tym etapie fabularyzacja omawianego zagadnienia, czyli zaadaptowanie go z przestrzeni czysto teoretycznej do określonych realiów, możliwie bliskich uczącemu się. Jednym ze sposobów jest opracowanie takiej konstrukcji zadania, która pozwala jego bohaterem uczynić samego uczącego się.

Personalizacja metody wykonania zadania wymaga zaprojektowania takiego środowiska wykonywania czynności służących jego realizacji, które będzie spójne z potrzebami i predyspozycjami uczącego się, umożliwi korzystanie z preferowanych narzędzi. Możliwe jest również włączenie różnych czynników wspomagających personalizację zadania.

Przyjęta w opracowaniu technika personalizowania stawianych przed uczącym się wyzwań dydaktycznych aktywuje jego zaangażowanie, gdyż jest wynikiem naturalnego zainteresowania człowieka elementami rzeczywistości, które bezpośrednio go dotyczą, które go otaczają, mają wpływ na jego życie. Właściwość ta stymuluje aktywność intelektualną uczącego się. Dodatkowo stworzenie bezpiecznego otoczenia przez oparcie tematyki zadania na znanych mu realiach, wskazanie narzędzia, którym potrafi się swobodnie posługiwać, redukuje blokady typu nieśmiałość, obawa przed kompromitacją czy uznawana za chorobę cywilizacyjną fobia społeczna [por. Rapee, Heimberg 1997; Clark 2006].

Personalizacja zadania – studium przypadku

Edukacja spersonalizowana to pojęcie dyskutowane na gruncie kształcenia dzieci i młodzieży. Teoretyczne rozważania przedstawione w niniejszym artykule są pochodną wniosków wynikłych w trakcie pracy dydaktycznej na poziomie akademickim, a więc podczas pracy z osobami dorosłymi. Zagadnienie sytuuje się w obszarze zaleceń Unii Europejskiej dotyczących uwzględniania osiągnięć studentów poza systemem edukacji formalnej i skierowania uwagi na silne zróżnicowanie wiekowe osób poddawanych procesowi kształcenia⁶.

⁶ Zob. konferencja *Train professors to teach – Wokół zaleceń UE dotyczących edukacji nauczycieli akademickich i przygotowania ich do kształcenia uwzględniającego osiągnięcia studentów*

Współcześnie niezwykłą przychylnością w dziedzinie edukacji cieszą się zadania projektowe, w myśl słynnej maksymy Konfucjusza: „Powiedz mi, a zapomnę. Pokaż mi, a zapamiętam. Pozwól mi zrobić, a zrozumieć”. Co więcej, diagnozuje się, że takie właśnie są oczekiwania osób uczących się [Kraśniewski 2014]. Poniżej omówiony zostanie fragment projektu, realizowanego w ramach przedmiotu poświęconego problematyce wywierania wpływu społecznego, wyzyskujący personalizację jako czynnik wzmagający zaangażowanie studentów w wykonanie zadania. Realizowane w projekcie zagadnienie programowe dotyczyło pewnego rozumienia zjawiska kultury, ujmowanego jako operatywna fikcja w teorii M. Fleischera [zob. Fleischer 2009]. Projekt podzielono na kilka modułów, omawianą technikę wyzyskano w dwu z nich. Jeden podejmujący problematykę „Jednostka jako producent własnego wizerunku w oczach innych ludzi”, omówiony został poniżej. Drugi ze wspomnianych modułów poruszał temat „Ja (każdy uczestnik zajęć jako indywiduum) jako obiekt oddziaływania procesów kultury konsumenckiej” i wymagał dokonania wyboru dowolnych produktów kultury konsumenckiej z bezpośrednio otoczenia studenta, przeprowadzenia analizy symboli kulturowych wykorzystanych do wykreowania pożądanego przez oferenta wizerunku tego produktu, diagnozy wywieranego wpływu społecznego przez poszczególne symbole indywidualnie na każdego z uczestników zajęć.

Personalizacja zadania w pierwszym z modułów zastosowana została na poziomie wszystkich jego elementów. Główne cele zadania można przedstawić następująco:

- uświadomienie sobie rzeczywistego wrażenia wywieranego na otoczeniu: „zdaję sobie sprawę z tego, jak odbierają mnie inni ludzie”,
- wykształcenie umiejętności identyfikowania czynników wpływających na różnicowanie wizerunków tej samej osoby: „wiem, co powoduje, że ludzie odbierają mnie w określony sposób”,
- wykształcenie umiejętności świadomego kreowania swojego wizerunku przy wyzyskaniu czynników wpływających na wywierane na otoczeniu wrażenie: „potrafię wykorzystać elementy określonej sytuacji do kierowania wrażeniem, jakie wywieram na innych ludziach”.

Wskazane cele spełniają warunek istotności, ponieważ służą zdobyciu wiedzy na ważny dla uczącego się temat (por. poniżej: tematyka zadania), cechuje je również konkretność – prowadzą do uzyskania szczegółowych informacji i nabycia umiejętności, które kwalifikowane są jako użyteczne, mogą być przez uczącego się natychmiast zastosowane w każdej codzien-

nej sytuacji. Tematyka zadania charakteryzowała się silnym spersonalizowaniem, dotyczyła bowiem wizerunku każdego uczestnika zajęć z osobą. W literaturze przedmiotu poświęconej zjawisku wywierania wrażenia na innych podkreśla się znaczenie wizerunku jako pośrednika w kształtowaniu interakcji społecznej [zob. Leary 2007: 54]. Mechanizmy autoprezentacji oparte są na procesach psychicznych, silnie związanych z naszą samoocena [por. Doliński 2008]. Z badań empirycznych prowadzonych na gruncie psychologii społecznej wynika, że „staramy się sterować wrażeniem, jakie wywieramy, by ludzie myśleli o nas zgodnie z naszym interesem” [Doliński 2008: 118]. Uważa się, że był to najistotniejszy czynnik kształtujący zaangażowanie uczących się w omawiane zadanie, wynikający z zaspokajania silnej indywidualnej potrzeby.

Zaproponowana metoda wykonania zadania to badanie ankietowe. Metoda może być czynnikiem osłabiającym zaangażowanie, kiedy zidentyfikowana zostanie przez uczącego się jako zbyt trudna. Funkcja personalizacji zadania na tym poziomie powinna koncentrować się wówczas na usuwaniu elementów sytuacyjnych prowadzących do tej niekorzystnej z punktu widzenia procesu kształcenia kwalifikacji. W takiej sytuacji pomocne jest zharmonizowanie wymaganych czynności z preferencjami uczącego się.

W omawianym zadaniu blokadą zaangażowania mógł być zakładany dyskomfort psychiczny, wynikający z konieczności sondowania obcych osób. Ponadto niektórzy ludzie odczuwają silną obawę przed skonfrontowaniem swojego obrazu siebie z opinią otoczenia, co blokuje ich działania. Wreszcie narzędzie służące przeprowadzeniu ankiety musiało być uczącym się dobrze znane. Projekt zadania zakładał eliminację bądź minimalizację tych blokad. Respondentami w prowadzonym badaniu miały być osoby dobrze znane badaczowi, członkowie rodziny, przyjaciele, co limitowało dyskomfort psychiczny. Zniwelowano też obawę konfrontacyjną. Obiekt, na którym opierało się badanie, stanowiły zdjęcia studentów, uczestników zajęć. Studenci w obrębie dwuosobowego zespołu wymieniali się specjalnie dobranym zestawem dwu zdjęć, w taki sposób, że osoba A prowadziła badanie na temat osoby B, osoba B – na temat osoby A, po czym następowało przekazanie uzyskanych wyników. I wreszcie, do przeprowadzenia badania zaproponowano wykorzystanie narzędzia, z którym uczący się mieli kontakt na co dzień – Internetu z zachowaniem dowolności drogi kontaktu z respondentem: komunikacja za pomocą poczty e-mail, portali społecznościowych i inne.

Wybór narzędzia podyktowany był diagnozą predyspozycji uczestników zajęć w korelacji do silnego nurtu w edukacji, zalecającego adaptowanie zdobytych techniki do procesu kształcenia [Płotka, Syty, Jasik

2011]. Zwraca się uwagę, że uczeń nie chce już czytać, a książka nie jest medium wzbudzającym zainteresowanie – student oczekuje, że potrzebnych informacji dowie się od nauczyciela, a on sam będzie mógł wprowadzać je w życie. Etap zdobywania wiedzy przez czytanie, poznawanie tekstów źródłowych, tak oczywisty i naturalny dla starszego pokolenia w procesie uczenia się, współcześnie kwalifikowany jest jako strata czasu. Badania eksperymentalne prowadzone przez Annette Siemes z udziałem studentów, poświęcone problemowi stosunku badanych do telefonów komórkowych⁷, ukazuje skalę zjawiska – jego wyniki obrazują stopień natężenia związku człowieka z urządzeniem elektronicznym, oferowanymi przez niego funkcjami (szczególnie ceniony jest dostęp do Internetu).

Tabela 1

Personalizacja zadania w projekcie „Kultura jako operatywna fikcja”

Projekt „Kultura jako operatywna fikcja”, moduł 1		
Elementy zadania	Sposób spersonalizowania	
Cel: po co mi to?	„zdaję sobie sprawę z tego, jak odbierają mnie inni ludzie” „wiem, co powoduje, że ludzie odbierają mnie w określony sposób” „potrafię wykorzystać elementy określonej sytuacji do kierowania wrażeniem, jakie wywieram na innych ludziach”	
Temat: o czym to będzie?	„Ja” (każdy ze studentów jako indywiduum) w relacji interpersonalnej z innymi	
Metoda: jak mam to zrobić?	Badania ankietowe	Respondent
		Obiekt badania
		Narzędzie
Elementy wspomagające	W zadaniu dodatkowym czynnikiem mogła być towarzysząca realizacji zadania reguła wzajemności (zob. Cialdini 2004) – osoba A; by otrzymać wartościową informację od osoby B, musiała zaoferować jej taką samą, co mogło dodatkowo stymulować do wykonania zadania	

Źródło: opracowanie własne.

⁷ A. Siemes, *Komórka z perspektywy jej użytkowników. Wyniki badania*, wystąpienie na konferencji *Teorie komunikacji i mediów*, Stara Morawa 2013 oraz eadem, *Co nam się stanie bez trzeciej ręki?*, wystąpienie na konferencji *Kontekst i jego interakcje z tekstem*, Bydgoszcz 2014.

Czy to działa?

Zaangażowanie jest zjawiskiem o bardzo utrudnionej mierzalności. Jest to termin jakościowy, nader trudno ująć go we wskaźnikach ilościowych. W przywołanym zadaniu dydaktycznym nie stosowano specjalnych narzędzi do jego pomiaru. Wnioski o pojawieniu się zaangażowania w trakcie pracy nad zadaniem oparte są na towarzyszących czynnikach sytuacyjnych, którymi w szczególności były:

a) dyscyplina czasowa:

w czasie wykonywania zadania potrzebna była dyscyplina czasowa, poszczególne etapy zadania wykonywano w ściśle określonych w zadaniu okresach, w trybie *on time*. Praca nad zadaniem rozłożona była na dwa tygodnie. Zdecydowana większość uczestniczących wykonywała poszczególne etapy pracy na czas, a nierzadko tuż po ich ogłoszeniu.

b) opinie uczestników:

spontanicznie pojawiały się opinie uczestników zajęć na temat realizowanego projektu, wyrażające entuzjazm i oczekiwania wobec wyników, które miały zostać upublicznione. Zwracano uwagę na stymulujące działanie łatwości przeprowadzenia badania za pomocą Internetu.

Podsumowanie

Aktywowanie zaangażowania uczących się przez stosowanie elementów koncepcji personalizacji w edukacji podnosi efektywność procesu kształcenia. Przyjmuje się, że zaangażowanie jest wielkością sterowalną, za diagnozowany deficyt zaangażowania odpowiedzialni są zarówno uczący się, jak i nauczający. Pedagogika personalistyczna jest związana z rozwojem wiedzy na temat procesu kształcenia, stanowi odwrót od uznanej za anachronizm, a dominującej w polskim szkolnictwie, standaryzacji procesu kształcenia.

Personalizacja w dziedzinie edukacji polegać ma na rozpoznaniu i pełnym wykorzystaniu potencjału uczących się przez dostosowanie elementów procesu kształcenia do ich (możliwie silnie zindywidualizowanych) potrzeb i predyspozycji. Idea edukacji w pełni spersonalizowanej możliwa jest w bliżej nieokreślonej przyszłości, wymaga bowiem rewolucyjnych decyzji administracyjnych, a nade wszystko przełomu w sposobie myślenia kadry nauczającej. Realizacja koncepcji edukacji personalistycznej wymaga znacznie większego nakładu pracy od uczącego – rozważenie wyników zadania indywidualnie dla każdego uczącego się zajmuje kilkakrotnie więcej czasu i energii intelektualnej niż sprawdzenie testu z kluczem.

Omówiona w artykule technika personalizacji polega na dopasowaniu konstrukcji zadania dydaktycznego, stawianego przed uczącym się, do przejawianego przez niego potencjału, co sprzyja aktywowaniu zaangażowania. Dla personalizacji zadania niezbędne jest rozpoznanie jego anatomii, a następnie maksymalne zbliżenie (możliwie wszystkich) jego składników do potrzeb i predyspozycji uczącego się.

Autor nie miał ambicji wyczerpania w artykule tematu, stanowić ma on raczej inspirację. Obrazuje możliwą drogę myślenia o personalizowaniu w edukacji, ukazując skuteczny sposób zwiększania efektywności procesu kształcenia.

Literatura

Literatura przedmiotowa

- Adamski F., 2005, *Personalizm i pedagogika personalistyczna*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. nauk. T. Pilch, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, s. 349–353.
- Brophy J., 2004, *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Cialdini R. B., 2004, *Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk [rozdz. 2: *Reguła wzajemności*, s. 33–64].
- Clark D. M., 2006, *Lęk paniczny i fobia społeczna*, [w:] *Terapia poznawczo-behawioralna. Badania naukowe i praktyka kliniczna*, red. D. M. Clark, C. G. Fairburn, Alliance Press, Gdynia, s. 111–142.
- Doliński D., 2008, *Techniki wpływu społecznego*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Fleischer M., 2009, *Proces corporate identity i jego środowisko a reklama*, [w:] *Rozmowy o komunikacji 3*, red. G. Habrajska, Wydawnictwo Leksem, Łask, s. 101–106.
- Leary M. R., 2007, *Wywieranie wrażenia na innych: o sztuce autoprezentacji*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Muszyński H., 2002, *Socjalizacja – personalizacja – wychowanie*, [w:] *Wychowanie. Profilaktyka. Resocjalizacja*, cz. 1, red. J. Sowa, E. Piotrowski, J. Rejman, Rzeszów.
- Nowak M., 2005, *Personalistyczne wychowanie*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 4, red. nauk. T. Pilch, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, s. 353–359.
- Rapee R. M., Heimberg R. G., 1997, *A cognitive-behavioral model of anxiety in social phobia*, „Behav Res Ther”, August, s. 741–756.

Netografia

- Bakker A. B., Demerouti E., De Boer E., Schaufeli W. B., 2003, *Job demands and Job resources as predictors of absence duration and frequency*, „Journal of Vocational Behavior”, No 62, s. 341–356, źródło: <http://www.wilmarschaufeli.nl/publications/Schaufeli/201.pdf>.
- Bakker A. B., Demerouti E., Taris T. W., Schaufeli W. B., Schreurs P. J. G., 2003, *A multigroup analysis of the Job Demands-Resources Model in four Home care organizations*, „Internation-

- tional Journal of Stress Management”, No 10, s. 16–38, źródło: <http://www.wilmar-schaufeli.nl/publications/Schaufeli/198.pdf>.
- Kraśniewski A., 2014, *Innowacje w kształceniu*, źródło: http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/A_Krasniewski_Innowacje_w_kszt%C5%82ceniu.pdf.
- Płotka M. A., Syty P., Jasik P., *e-Doświadczenia – wirtualne doświadczenia fizyczne*, źródło: http://www.mif.pg.gda.pl/homepages/sylas/articles/art_2011_edbb.pdf.
- Tarszkiewicz M., *Personalizacja kształcenia – jak osiągać sukces w edukacji*, źródło: <http://www.educarium.pl/index.php/indywidualizacja-nauczania/314-personalizacja-ksztacenia-jak-osiga-sukces-w-edukacji.html> [dostęp: 7.10.2014].

Task personalisation as the activator of students involvement (summary)

Conceptions of personalization can be used to involve students in educational processes. It seem to be a factor helping to increase the efficiency of that process. It is demanded that the involvement can be controlled and that is why the author wants to recognise students and teachers also as responsible for the deficit of it in Polish school. Personalization consists in diagnosis and taking full advantage of students potential by adaptation elements of educational process to their needs and predispositions.

The technic of personalization talked over in the article needs to fit construction of didactical exercises to students potential. Teacher must get know exercises anatomy and try to bring closer all of its parts to students predispositions.

The article has not got an ambition to touch in all aspects of the phenomenon. It depicts the way of thinking about personalized education which can be effective means to encourage students involvement.